

PAUL IANCU
(1941-2017)

Marcel LUTIC*

Cu tristețe, constat faptul că în ultimul deceniu am devenit un fel de responsabil al Muzeului Etnografic al Moldovei cu scrisul necrologurilor, omagiind, din Iași sau Provence, memoria unora dintre colegii noștri (Gheorghe Bodor¹, Victoria Semendeaev², Vasile Munteanu³, Emilia Pavel⁴ ș.a.) care au plecat în ultimii ani spre Ostroavele Albe...

* Muzeul Etnografic al Moldovei, Complexul Muzeal Național „Moldova”, Iași – România.

¹ Gheorghe Bodor, *o viață închinată muzeului*, „Anuarul Muzeului Etnografic al Moldovei” (AMEM), Iași, nr. II, 2002, p. 345-346.

² Victoria Semendeaev (1923-2011), în AMEM, nr. XI, 2011, p. 407-412.

³ Cât de mult ne lipsește Vasile Munteanu, în AMEM, nr. XII, 2012, p. 19-34.

⁴ Emilia Pavel (1925-2014), în AMEM, nr. XIV, 2014, p. 433-446.

Prolog⁵

„Ca să cunoști un om trebuie să mănânci un car de sare cu el” glăsuiește un vechi proverb. Există însă situații în viață când de la prima întâlnire cu un om realizezi că parcă îl cunoști de multă vreme. Așa a fost, acum un deceniu și ceva, întâlnirea noastră, a celor care slujim Muzeul Etnografic al Moldovei din Iași, cu Paul Iancu⁶, muzeograful⁷, dar mai ales omul care va întruchipa rostul temeinic al lucrurilor la Muzeul Viei și Vinului din Hârlău.

...Cred că era prin 1996 sau 1997. Aveam deja câțiva ani de când devenisem muzeograf, însă era nevoie de perfecționare la București, la Centrul de Pregătire Profesională în Cultură (actualul Institut Național pentru Cercetare și Formare Culturală).

Acolo, printre alți colegi de breaslă din țară, l-am întâlnit și pe Paul Iancu din Hârlău. Din start am realizat că făcea notă aparte în grupul celor veniți în capitală, căci avea peste 50 de ani, iar noi ceilalți eram, majoritatea, în floarea vârstei, undeva între 20 și 30 de ani. Însă, faptul că am nimerit în aceeași cameră, precum și apetența mea pentru oamenii mai în vârstă, au generat o neîndoielnică apropiere între noi. Ne căutam din priviri, ne sfătuiam, ne simțeam solidari în cursul dezbaterilor iscate cu diverse prilejuri, așa că ne-am despărțit aproape ca doi buni amici.

Actul 1

Anii au trecut, fiecare și-a urmat propriul destin socio-profesional, iar un deceniu nu cred să ni se mai fi intersectat vreodată pașii. Prin 2004-2005, după multe discuții contradictorii, îmi amintesc că se decisese, la nivelul conducerii Complexului Muzeal Național „Moldova” din Iași, profilul viitorului muzeu de la

⁵ Am ales să împărtășesc prima parte, una mai subiectivă, a gândurilor mele dedicate memoriei lui Paul Iancu în „acte” sau „momente” deoarece o latură a activității sale publice a fost aceea consacrată teatrului de amatori din orașul Hârlău (v. n. 17 și 19). În acest sens, scriitorul ieșean Lucian Vasiliu, în 2014, afirma că Paul Iancu este „el însuși o veritabilă piesă de teatru în care etnografia și oenologia sunt surori de scenă”.

⁶ S-a născut la Costești – Iași, chiar de sărbătoarea Sfinților Apostoli Petru și Pavel, în tristul an 1941. A făcut studiile liceale la Focșani, apoi a urmat cursurile Institutului Pedagogic de Învățători din Iași (1969-1971), iar în perioada 1971-1975 a frecventat Facultatea de Ziaristică din București.

⁷ Era muzeograf în cadrul Complexului Muzeal Național „Moldova” Iași încă din anul 1990.

Hârlău. Trebuie precizat că în conturarea fermă a acestui profil un rol remarcabil l-a avut vrednicul de pomenire Vasile Munteanu, fostul șef al muzeului ieșean, pe atunci fiind director al Direcției Județene de Cultură Iași⁸.

Acesta este contextul în care personalul Muzeului Etnografic al Moldovei a dedicat prima parte a anului 2006 conceperii și organizării efective a Muzeului Viei și Vinului de la Hârlău. Aici am petrecut zile și săptămâni de neuitat, amfitrionul nostru fiind Paul Iancu. Practic acum ne-am cunoscut cu adevărat, acum am descoperit excepționalul organizator și finul animator cultural, care știa să canalizeze energiile unei colectivități cu un talent cum rar mi-a fost dat să văd. Multe probleme își aveau rezolvarea fericită atunci când intervenea în discuțiile noastre profesionale Domnul Iancu (așa cum aveam obiceiul să i ne adresăm), care, de obicei, era mai rezervat.

După ani și ani realizez faptul că Vasile Munteanu, având mult tact, a știut să ne pună în valoare atât pe noi, muzeografil veniți de la

---

⁸ Marcel Lutic, *Cât de mult...*, p. 22; Vasile Munteanu, *Pagini de etnografie. Studii, articole, comentarii*. Cuvânt înainte, *O lumină mai puțin*, semnat de Prof. univ. dr. Ion H. Ciubotaru. Volum îngrijit de Angelica Olaru, Victor Munteanu, Cornel Ciucanu, Iași, Editura Palatul Culturii, 2012, passim.

Iași, cât și pe colegul nostru de la Hârlău, mai ales lui Paul Iancu revenindu-i mai apoi plăcuta misiune de a pune în operă și a prezenta publicului vizitator ceea ce am rostuit împreună acolo⁹.

Actul 2

Pe 3 iulie a.c. eram programat încă din februarie la un control oftalmologic în Iași. Ca să se împlinească o zicere veche (potrivit căreia sunt oameni care se înțeleg din ochi...), în acea zi și la ora programată am dat acolo... ochi în ochi cu Domnul Iancu și cu fiica sa Lorica. Desigur, ne-am bucurat tare mult amândoi de așa o revedere neașteptată, nebănuind nici unul dintre noi că avea să fie ultima din această viață!

Așteptând, el o operație, eu un control de rutină, am mai avut ceva vreme să mai stăm la taclale, să ne mai sfătuim de una, de alta, azi gândind că acele clipe au fost *un dar de despărțire* pe care Bunul Dumnezeu ni l-a făcut la amândoi. L-am petrecut... din ochi atunci, neștiind, repet, că avea să fie ultima imagine cu Paul Iancu. Îi mulțumesc Domnului pentru că rostuieste așa, tainic și uneori de neînțeles, cărările vieții noastre!

Actul 3

Când ne-am despărțit la Iași i-am propus colegului Iancu să ne revedem la Pașcani, în preajma sărbătorii Sfântului Ilie, căci gândeam, la sugestia prietenei Daniela Calistru, șefa Casei Municipale de Cultură „Mihail Sadoveanu” de acolo, o masă rotundă privitoare la viitorul muzeologiei pășcănene. Am simțit că experiența, vocația muzeală a lui Paul Iancu ar fi de mare folos vecinilor de pe malurile Siretului.

L-am sunat cu ceva zile înainte de 20 iulie, însă urmările operației recente nu-i dădeau deloc pace, așa încât am convenit împreună că e mai înțelept să rămână la Hârlău. L-am pomenit la Pașcani în timpul mesei rotunde, subliniind faptul că experiența căpătată în peste un deceniu de rodnică activitate la Muzeul Viei și Vinului, ar putea să-i ajute și pe cei care-și doresc rostuirea unui muzeu de valoare la Pașcani.

---

⁹ V. Marcel Lutic, Paul Iancu, Ovidiu Focșa, *Un muzeu european la Hârlău – Iași: Muzeul Viei și Vinului*, în AMEM, nr. VII, 2007, p. 317-362. Acest articol a fost dedicat memoriei lui Val Condurache, Directorul general de atunci al instituției noastre, care, nu mult timp după deschiderea muzeului, a plecat în Lumea fără dor.

Actul 4

De câțiva ani, la sfârșitul lunii septembrie, la Târgu Frumos se desfășoară un Târg al Meșterilor Populari. Pregătind, pe la începutul lui Răpciune, acest eveniment dedicat valorificării tradițiilor meșteșugărești contemporane, un gând îmi revenea stăruitor în minte: cum se face că Paul Iancu încă nu este membru de onoare al Asociației Meșterilor Populari din Moldova, asociație pe care am onoarea să o conduc din 2004 încoace. Știind că deschiderea festivă a manifestării urma să fie vineri, 23 septembrie, l-am invitat, pe cale electronică, pe Domnul Iancu la Târgu Frumos pentru a-i face o surpriză.

Împlinirea acestui gând mi-a fost bruscată duminică, 17 septembrie, când, către orele amiezii, Victor Munteanu, șeful Muzeului Etnografic al Moldovei, cu o voce stinsă, m-a sunat spre a-mi zice că Domnul Iancu tocmai plecase spre Celălalt Tărâm în zorii acelei zile...

*

Deschiderea festivă a Muzeul Viei și Vinului la 20 iulie 2006 a încununat o muncă remarcabilă, mult prețuită și apreciată de comunitatea

academică și de specialiști¹⁰, de comunitatea locală, de mass-media¹¹, dar mai ales de publicul vizitator, din țară¹², dar și din străinătate¹³.

Dar, faptul în sine al deschiderii muzeului nu era de ajuns. Trebuia ca cineva să păstrească acest lăcaș de cultură cumva dăruit Hârlăului. Ei bine, acest cineva era pregătit de ceva vreme să preia acest rol, care i s-a potrivit de minune. Aici, în muzeu, devenit *un adevărat*

¹⁰ „Aceste străvechi meleaguri românești aveau nevoie de un Muzeu al Viei și Vinului, împlinit în exponate grăitoare care să ilustreze deopotrivă legătura vinului cu dumnezeirea, precum și existența noastră pe aceste plaiuri... Și iată împlinită porunca de suflet românesc într-o instituție muzeală de prestigiu. Îi dorim din toată inima ca, într-un viitor nu prea îndepărtat, să-și capete dimensiunile meritate!” (Acad. Valeriu D. Cotea); „O plăcută surpriză să poți parcurge un arhaic «drum al vinului» din viața oamenilor de pe aceste meleaguri, prin intermediul unei excelente scenografii muzeografice. Felicitări colegilor noștri pentru patrimoniul ce-l dețin, pentru expunerea modernă și pentru devoțiunea profesională de care dau dovadă” (Dr. Doina Ișfănoni, Muzeul Național al Satului București); „Un muzeu de talie europeană care merită cunoscut în România și în străinătate!” (Prof. univ. dr. Marina Ionescu, Facultatea de Filologie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași); „Unul din cele mai grozave muzee. Excelentă ideea de organizare! Excelentă prezentarea! Felicitări!” (Prof. univ. dr. V. Fluture, Iași).

¹¹ Constantin Mazilu, *Istoria vinului românesc într-o veche casă boierească din Hârlău*, în „Bună ziua Iași” din 28 aprilie 2007; Oana Rusu, *Loc de legendă cu arome tămâioase: dealurile Cotnariului*, în „Lumina” din 20 iulie 2009; Cezar Pădurariu, *Atracțiile turistice neștiute ale Iașiului. Muzeul Viei și Vinului sau conacul mareșalului Prezan sunt obiective pentru care merită să vă întoarceți din drum*, în „Adevărul” din 7 iunie 2013.

¹² „Lăudată fie truda celor care au avut ideea și au zidit acest lăcaș al sufletului nostru” (Prof. Mihaela Vornicu, Liceul „Vasile Alecsandri” Iași); „«In vino veritas!»... Cu adevărat ne-am simțit pășind de-a lungul vremurilor, constatând acest adevăr. Felicitări pentru inițiativa de a crea acest Muzeu al Vinului pe aceste meleaguri pline de legendă!” (profesori de la Școala „Ion Creangă”, Iași); „Personal, văd acest muzeu nu numai ca o emblemă a Hârlăului, ci și a întregii Moldove, o instituție muzeală de talie națională și europeană” (Prof. Lira Grecu, Iași); „Felicitări! Ați făcut o treabă excelentă. Face 5 lei biletul nu 1,5 lei. E prea puțin pentru ceea ce am văzut aici” (turist, Târgoviște); „Sunt foarte bucuros pentru că am avut ocazia să văd acest muzeu, care păstrează aerul după care tânjim astăzi” (turist, Piatra Neamț); „Muzeul Viei și Vinului m-a impresionat în mod deosebit, atât pe mine, cât și pe colegii mei de clasă. Am rămas impresionați de frumusețea muzeului și a exponatelor sale” (grup de elevi din Pașcani); „Este un muzeu foarte drăguț, cochet și curat, care poate întrece orice muzeu din țară. Spun acest lucru pentru că noi, elevii din clasa a IV-a am vizitat și alte muzee care ne-au impresionat, dar acesta le întrece pe toate...” (clasa a IV-a, Școala Holboca, Iași).

¹³ „Very nice surprise in Hârlău!” (C.A., San Francisco, California, USA); „Very interesting and unique. I have visited wine areas in a number of countries throughout the world. Nowever I have never seen anything comparable to This museum” (R. Bruce Ving, Athens, Georgia, USA); „Mă mândresc cu un asemenea muzeu. Unul dintre cele mai frumoase pe care le-am văzut. Felicitări! A meritat atâta muncă” (turist din Egipt).

sanctuar pentru Paul Iancu, în contactul zilnic cu publicul vizitator, și-a dat acesta măsura adevăratei sale valori, rolul său, unul principal în „filmul” numit „Muzeul Viei și Vinului”, derulându-se mai ales în fața grupurilor de copii, adolescenți, tineri sau maturi, români sau străini, oameni simpli sau demnitari de rang înalt.

Aici, Paul Iancu era, potrivit mărturiilor celor care l-au văzut și ascultat, *impunător*, aidoma unui dirijor care-și executa partitura impecabil, rostind *un discurs captivant*, plin de miez arhaic și de învățăminte de folos în special pentru cei mai tineri vizitatori. Bine documentat, atât în registrul tradițional, cât și în cel cult, avea *un stil sfătos*, al unui om înțelept care impune respect și de care e bine să faci ascultare¹⁴.

Aici a slujit, la modul cel mai propriu al verbului, Paul Iancu muzeologia ieșeană cu devotament, cu timp și fără timp, cu energie și fără energie, făcând din muzeu *prima sa casă*, familia fiind uneori geloasă pe dragostea sa pentru profesie. Așa, doar așa, se explică longevitatea sa profesională, faptul că moartea l-a surprins ca angajat cu acte în regulă al Complexului Muzeal Național „Moldova” nefiind, pentru cei care l-au cunoscut îndeaproape, o surpriză.

¹⁴ Iată câteva aprecieri din Cartea de impresii a muzeului: „O adevărată operă muzeistică slujită cu dăruire și bucurie de d-l prof. Paul Iancu” (turist, București); „Am fost plăcut impresionat de prezentare” (turiști din Brașov și Craiova); „Vă mulțumesc pentru dăruirea cu care păstoriți această bijuterie a Hârlăului și a țării!” (Prof. Oana Spănu, Hârlău); „Vizitatorii care vor trece pragul Muzeul Viei și Vinului vor regăsi pe autorul volumelor *Fiii Bahlovei* făcând o incursiune pasională în istoricul viei și vinului, de la motivele biblice până în zilele noastre” (Prof. Lira Grecu, Iași).

***

Paul Iancu făcea referire cândva la un grup de „entuziaști intelectuali” din perioada interbelică care au contribuit din plin la dezvoltarea vieții culturale din târgul Răreșoaiiei: Vasile Șerban, Ștefan Al. Hatmanu, Vasile M. Lișman, Elena C. Grigoriu, Alexandrina X. Suditu, Ioan Rotaru, Constantin Dimitriu, Dumitru C. Pomparău și Mihail Davidoglu¹⁵.

În același context, Paul Iancu afirma că „nu ne este permis să uităm că tot ceea ce s-a înfăptuit în domeniul spiritualității la Hârlău se datorează acelor oameni entuziaști, talentați, dar și pasionați, intelectuali și de alte profesii și îndeletniciri care au transformat scânteia vieții spirituale de la Hârlău în flacără vie spre luminarea sufletului a mii și mii de oameni. Mulți dintre ei au plecat pe poteca fără de întoarcere, [dar s-au] identificat cu muzica, folclorul, teatrul sau muzeul cărora le-au dat viață și le-au însuflețit: Eugen Traian Bordușanu, Constantin Moruzan, Dan Nasta, Constantin Tălmăciu, Vasile Tătar, Gheorghe Crăcană, Eugen Vițelaru, Ioan Enache, Ioan Rotaru, Mihai Iftodi”¹⁶.

Îi putem adăuga la această listă selectă și pe Dumitru Moraru și Sava Atodiresei, aceștia formând un grup de „oameni de bună condiție culturală care întrețineau un suflu dinamic în jurul Casei de cultură, toți îndrăgostiți de teatru” (după cum mărturisea, în 2009, Ștefan Oprea).

În acest din urmă pomelnic îl putem trece, fără nici o ezitare, și pe Paul Iancu... Incluziunea sa în *cartea de aur a culturii din Hârlău* este susținută de întreaga sa activitate cultural-artistică și managerială întinsă pe parcursul a peste 50 de ani, mai precis din 1964, atunci când a înființat Teatrul Popular „Petru Rareș”¹⁷. Apoi, în 1975, Societatea Culturală cu același nume apare tot datorită inițiativei sale, pentru ca vocația sa de ctitor să se desăvârșească în anul 2001, când va întemeia Ansamblul Folcloric „Sârba cu năframă”. Aceste împliniri au fost posibile și datorită dregătoriilor pe care le-a ilustrat de-a lungul vremii, în special cea de director al Casei de Cultură (circa un sfert de veac) și aceea de viceprimar al orașului Hârlău (1975-1989).

Paul Iancu a fost descris ca „unul dintre cei care cultivă pasiunea pentru istorie și cultură în această cunoscută zonă a județului

¹⁵ Paul Iancu, *Hârlău, străveche vatră de cultură și civilizație românească*, Iași, Editura StudIS, 2009, coperta a patra.

¹⁶ *Ibidem*, în Cuvânt înainte (p. 7).

¹⁷ Această instituție de amatori a reușit să monteze pe scena din Hârlău circa 800 de spectacole teatrale, cu mari actori și artiști ai României (cf. Andreea Archip, *A fi sau a nu fi Shakespeare pe scenă, la Hârlău*, în „Evenimentul zilei” din 13 februarie 2011).

Iași”¹⁸, publicând articole, reportaje, note, ghiduri și pliante cu privire la istoria locală în principalele ziare și reviste de aici. Precizăm faptul că este autorul câtorva piese de teatru¹⁹, în acest domeniu Paul Iancu rămânând, potrivit opiniei avizate a criticului de artă Ștefan Oprea, „credincios – spre lauda lui – tradiției clasice a teatrului românesc, atât în ceea ce privește alegerea temelor și subiectelor, cât și în expresia artistică, în structurile dramaturgice alese și în popularea pieselor sale cu personaje care înțeleg viața și o trăiesc cu normalitate”. De asemenea, Paul Iancu a scris unele lucrări privitoare la istoria orașului și a zonei²⁰, dar și o carte aparte, care trădează una dintre preocupările care l-au marcat în ultimul deceniu²¹.

Toate aceste înfăptuiri sugerează portretul unui „împătimit și [...] animator”, așa cum îl descria acum câțiva ani dramaturgul ieșean Ștefan Oprea pe Paul Iancu, putând să-l includem, fără nici o ezitare, în *elita culturală a Hârlăului*, urbea de pe Bahlui având de ce să îi fie mereu recunoscătoare.

*

Un om nu moare pe deplin atâta vreme cât cei care l-au cunoscut îl pomenesc și îi prețuiesc făptuirile. Pornind de la acest gând arhaic și de la această convingere creștinească, am socotit că a ne aduce aminte, și pe această cale, de Paul Iancu e un bun prilej de evocare a lucrurilor meritorii ce l-au consacrat în galeria oamenilor de cultură ai Hârlăului.

Faptul că vreme de un deceniu și jumătate a fost un fel de *mare paharnic* în târgul Răreșoaiiei, că a păstorit vinul, acest „liant, [...], între om și divinitate” (așa cum inspirat îl numea Academicianul Valeriu D. Cotea), socot că a lăsat amprente asupra spiritului lui Paul Iancu. Afirm acest lucru deoarece, potrivit unei credințe populare, se spune că cel care muncește via 7 ani și nu se supără, nici nu înjură, chiar dacă ar avea motive, atunci

¹⁸ Nicolae Busuioc, Florin Busuioc, *Scriitori și publiciști ieșeni contemporani*. Dicționar (1945-2008), ediția a III-a, revăzută și adăugită, Iași, Editura Vasiliana '98, 2009, p. 357-358.

¹⁹ A debutat în 1975 cu *Rătăcirea*, publicată de Centrul Județean al Creației Populare Iași; apoi a mai scris *Eroii din Florești* (pentru această piesă, în 1979, a obținut premiul acordat de revista „Ateneu” din Bacău), *Rătăcirea* (Premiul I la Concursul Național de Interpretare a Piesei de Teatru într-un Act „Mihail Sorbul” de la Săveni – Botoșani), *Învoiala, Cine sunt eu, mamă? și, în sfârșit, La curțile Hârlăului* (apărută în 2009 la Editura StudIS din Iași). În prelungirea acestei pasiuni putem încadra și ultima sa apariție editorială (*Destinul unui actor*, Iași, Editura Pim, 2016), dedicată memoriei actorului Gheorghe Leahu.

²⁰ *Orașul Hârlău (1968-1988)*, Iași, Centrul Județean al Creației Populare, 1988; *Hârlău, străveche vatră de cultură și spiritualitate românească*, Iași, Editura StudIS, 2009; *Fiii Bahloviei*, vol. I-II, Iași, Editura Ștef, 2011; vol. III, Iași, Editura StudIS, 2013.

²¹ *Vinul, fenomen de cultură și spiritualitate*, Iași, Editura StudIS, 2013; a doua ediție, revăzută și adăugită, a apărut în 2014.

aceluia Dumnezeu îi iartă păcatele și se duce drept la cer²². În acest cadru tradițional, ne rugăm la Dumnezeu să-i ierte păcatele robului său Paul (Pavel), să-i spele și să-i șteargă (cu ajutorul vinului atât de des pomenit de răposat) din cartea vieții păcatele și căderile inerente unui trecător prin Lumea cu dor! Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească în pacea Sa pe bunul nostru coleg!

Epilog

Muzeul de pe malul Bahluiului este *o ctitorie comună*, dar acest muzeu poartă încă de la întemeierea sa din 2006 și va purta mereu pecetea inconfundabilă a Domnului Iancu, omul atât de pasionat de profesia sa, omul de cultură dăruit studierii și promovării plaiurilor natale. Publicul vizitator care a avut privilegiul de a descoperi fascinanta lume a satului arhaic românesc ascultându-l pe muzeograful Paul Iancu știe bine că aceste cuvinte au acoperirea necesară.

Muzeografia ieșeană a pierdut un profesionist aparte, dar Cerul a câștigat un suflet special²³. Trebuie să recunoaștem că sunt oameni pe care cu greu poți, dacă nu e imposibil, să-i înlocuiești. Paul Iancu a fost unul dintre aceștia... Muzeul Viei și Vinului rămâne orfan, iar golul lăsat de Paul Iancu nu știm dacă va mai putea fi vreodată umplut așa cum se cuvine.

²² Elena Niculiță-Voronca, *Datinile și credințele poporului român, adunate și așezate în ordine mitologică*, Cernăuți, 1903, p. 901.

²³ Distincția de Vrednicie primită din partea Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, precum și faptul că urma cursurile Facultății de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” din Iași spun multe despre preocupările sale, în special de natură spirituală, din ultimii ani.